بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان
بەناوی گەلەوە
سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان – عێراق

پشت بەو یاسایەی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان – عێراق داینـاوەو بەپێی حوکمی مـادە دە/ یەکەم لە یاسای ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٥، یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان – عێراق، ئەم یاسایەمان دەرچواند:

یاسای ژمارە (٣)ی ساڵی ٢٠٠٦ یاسای بەرەنگاربوونەوەی تۆقاندن (تیرۆر) لە هەرێمی کوردستان – عێراق دا

مادەی یەکەم:

کردەوەی تیرۆر بەکارهێنانی توندوتیژی سازدراوە، هەڕەشەپێکردنەیتی، هاندانـە بـۆی، یـان پێهەڵدانیەتی کە تاوانکار پەنای بۆ دەبات بۆ ئەنجامـدانی پرۆژەیـەکی تاوانکـاری، کەسـێك یـان کەسانێك پێی هەڵدەستن و تاکێك یان کۆمەڵە کەسانێك دەکەنـە ئامـانج، یـان هـەر بـە رەمـەکی ئەنجامی دەدەن بـەنیازی نانـەوەی تۆقانـدن و تـرس و شـڵەژان و ئـاژاوە لـەنێو جـەماوەردا بـۆ ئەوەی زیان بە سیستەمی گشتی بگات، ئارامی و ئاسایش و سەلامەتی کۆمەڵگەو هـەرێم، ژیـانی تاکەکەسان، سەربەخۆییان، پیرۆزییان، ئاسایشیان، بخرێتە مەترسیەوە، یان بۆ زیان پێگەیاندن بە ژینگە، بە یەکێك لە سەرچاوە گشتیەکان، بەدەسگا، سـامانە گشـتی، یـان تایبەتیـەکان، بـۆ بەدیهێنانی هەندێ مەبەستی سیاسی، هزری، ئایینی، تایفەگەری، یان رەگەزی.

مادەی دووەم:

ئـەم کردەوانـەی خـوارەوە بـەتاوانی تیرۆرکـاری (تۆقانـدن) دادەنـرێن و سـزایان لەناوبردنـە (اعدام):

١–دامەزرانـدن، رێکخسـتن، یـان بەڕێوەبـەردنی رێکخـراو، کۆمەڵـە، دەسـتە بانـد، بنکـە، یـان کۆمەڵێك، بەئامانجی ئەنجامدانی یەکێك لەو تاوانە تۆقێنەرانەی لەم یاسایەدا هاتوون.
٢–تیرۆرکردن بۆ مەبەستێکی سیاسی، ئایدیۆلۆجی، یان بەکافردانان.
٣–بـەکارهێنانی کەرەسـتەی تەقینـەوە، سـوتێنەر، گڕگـر، ئـامێری دروسـتکراو بـۆ تێکـدان و رووخانـدن لەرێگـەی تەقاندنـەوەی راسـتەوخۆ، یـان بـەئامێری لـەدوور ئاراسـتەکراو، مێنرێژکردنی ماشێن، هەر ئامێرێکی دیکە، چاندنی بۆمبـی خاپورکـار، بـەکارهێنانی چـەکە جەنگیەکان بەگشت جۆرە جیاجیاکانیەوە، پشتێنەی خاپورکار، نامەی مینرێـژکراو، مـادە، گازی ژەهراوی، میکرۆبـی، یـان تیشکدەر، بەمەبەسـتی تیرۆکـاری، ئەگـەر کارەکـە مردنـی کەسێك، یان پتری لێکەوتەوە.
٤–بەبارمتـەگرتنی کەسـێك، یـان کەسـانێك بـۆ کـارتێکردن لـە دام و دەزگاکـانی هـەرێم، لـەو دەستەو رێکخراوە نیشتمانی یان نێودەوڵەتییانەی لە هەرێمدا کاردەکـەن بۆبەدەسـتهێنانی

ئەرشیفی رۆژنامەی وەقایعی کوردستان www.mojkurdistan.com

هەر جۆرە سودێك یان کەلکێك، بە ناچارکردنیان بۆ ئەنجامدانی کارێکی دیارکراو، یان نەکردنی، یان دروستکردنی بارێك لەترس و تۆقین.

٥-کوشتنی ئەو کەسانەی پاراستنی نێودەوڵەتی دەیانگرێتەوە، یان کوشتنی کارمەندانی فەرمانگەو دەستە دبلۆماسی و کونسولگەری و دامەزراوەو کۆمپانیای بیانی و رێکخراوە نێودەوڵەتیە حکومی و ناحکومیەکان و، ئەوکەسانەی لەگەڵیاندا کاردەکەن و، تاوانەکەش بەمەبەستی تۆقاندن (تیرۆر) بێت. سزاکەشی دەبێتە زیندانی هەتاهەتایی، ئەگەر هێرشبردنەکە مردنی لێنەکەوتەوە.

٦-چوونە ناو هەر رێکخراو، کۆمەڵە، دەستە، باند (عصابە)، بنکە، یان کۆمەڵێك کاری تۆقاندن ئەنجام بدات، ئەگەر ئەنجامدەر کارمەند بێ لە هێزی ئاسایشی ناوخۆ، یان (پێشمەرگە)ی زێرەڤانی هەرێم بوو، یان ئەگەر تاوانکار مەشقی سەربازی، یان هەوالگری لەیەکێك لەم لایەنانە پێکرابوو.

٧-هاوکاریکردن لەگەڵ وڵاتێکی بیانی، هەر رێکخراو، کۆمەڵە، باند، بنکە، یان کۆمەڵێکی دەرەوەی وڵات، یان کار بۆ بەرژەوەندی هەر یەکێکیان بکات بۆ ئەوەی تاوانێك لەو تاوانانەی لەم یاسایەدا دەقنووسکراون ئەنجام بدات.

٨-ئاسانکاری هاتنەژوورەوە و چوونەدەرەوەی هەرێم بۆ تیرۆریستان، دابینکردنی شوێنی حەوانەوەیان، شاردنەوەیان، حەشاردانیان، بەخۆی، یان بەکەسێکی دی، یارمەتیدانیان بە هەواڵپێدان و پێشکەشکردنی ئەو زانیاریانەی بەکاردێن بۆ پلاندنان، یان بۆ دەستپێکردنی جێبەجێکردنی تاوانی تیرۆرکاری، بەمەرجێك بەکارەکە بزانێت.

ماددەی سێیەم:

ئەم کارانەی خوارەوە بەتاوانی تۆقاندن (تیرۆر) دادەندرێن و سزاکەیان زیندانی هەتاهەتاییە:

١-تێکدان، رووخاندن، لەکەلکخستن، یان زیان پێگەیاندن، بەتەواوی، یان بەبەشێك لەتەلار و دامەزراوو سامانی گشتی، یان ئەو تایبەتیانەی تەرخانکراوون بۆ فەرمانگە و بەرژەوەندیە حکومیەکان، بۆدەسگا گشتیەکان، بارەگای ئەو حیزب، یان ئەو کۆمەڵانەی بە یاسا ناسراون، یەکێك لە دامەزراوەکانی نەوت، هەر دامەزراوێکی هەرێم، ئێستگەی وزەی کارەبایی و ئاوی، پرد، بەنداو، ئاوەڕۆی گشتی، هۆیەکانی گەیاندن و دامەزراوەکانی، ئەو شوێنانەی ئامادەکراوون بۆ کۆبوونەوە گشتیەکان و شوێنەکانی خواپەرستی، شوێنەکانی ئامادەکراو بۆ هاموشۆی جەماوەر، یان هەر سامانێك کە گرنگی هەبێت لە ئابووری نیشتمانی، بەمەبەستی تیرۆرکاری، بۆشێواندنی ئاسایش و ئارامی لە هەرێمدا.

٢-دەستبەسەرداگرتنی فرۆکەی مەدەنی و رفاندنی، سزاکەشی دەبێتە لەناوبردن (اعدام) ئەگەر کردەوەکە مردنی کەسێك یان پتری لێکەوتەوە.

٣-رفاندن، دەستگیرکردن، دەستبەسەرکردن، یان بێبەشکردنی کەسێك لە ئازادی، بەهەر شێوازێك بێت، بۆقاچاندنەوە (ابتزاز) ی دارایی، یان بە مەبەستی سیاسی، بەپاڵنەرێکی تیرۆرکاری.

ئەرشیفی رۆژنامەی وەقایعی کوردستان
www.mojkurdistan.com

٤–پەکخستنی هۆیەکانی پەیوەندی پێوەکردن و سیستەمەکانی کۆمپیوتەر، چوونەناو تۆڕەکانیانەوە، ژاوەژاو دانان لەسەریان، زانیاری و داتا خستنەناووەیان، بەمەبەستی ئاسانکاری بۆ ئەنجامدانی تاوانە تیرۆرکاریەکان.

٥–پێشکەشکردن، کۆکردنەوە، گوێزانەوە، یان ناردنی کۆمەکی دارایی، راستەوخۆ، یان ناڕاستەوخۆ لە ناوەوە، یان لە دەرەوەی هەرێم، بەمەبەستی بەکارهێنانی، یان بزانێت بەکاردێت بۆ داراکردنی هەرتاوانێکی تیرۆرکاری.

٦–مەشقپێکردنی کەسێك، یان کەسانێك لەسەر بەکارهێنانی چەك، لەسەر هۆیەکانی پەیوەندی پێوکردن، فێرکردنی هونەرە جەنگیەکان، یان شێوازەکانی شەڕکردن، بەمەبەستی ئامادەکردنیان بۆ ئەنجامدانی تاوانێکی تیرۆرکاری.

٧–چوونە ناو یەکێك لەو لایەنانەی لەبڕگە (١)ی ماددەی دووەمی ئەم یاسایەدا هاتوون و بە ئەندامبوون تیایدا.

٨–دروستکردن، هاوردن، یان لەلابوونی تەقەمەنی، ئاگرەتریشقە، ئامێری دروستکراو بۆ تێکدان، رووخاندن، یان هەر مادەیەك لە پێکهاتەی ئەوانەوە بێت، هەروەها ئەو دەزگاو ئامێروکەرەستانەی لەدروستکردنیان یان لە تەقاندنەوەیان بەکاردێن، ئەگەر بەکارهێنانەکەیان بۆ ئەنجامدانی تاوانێکی تیرۆرکرای بێت.

مادەی چوارەم:

ئەم کارانەی خوارەوە بەتاوانی تۆپاندن (تیرۆر) دادەنرێن و سزا دەدرێت بەزیندانی، لە (١٥) سالٚ تێپەڕ نەکات، هەرکەسێك:

١–دەسەلاتی فەرمانپێکردنی هەبێت لەسەر هێزی ئاسایشی ناوەخۆو زێرەڤانی هەرێم و داوای لێکردن یان رایسپاردن، بەپالٚنەرێکی تیرۆرکاری کار لەسەر تەگەرەتێخستنی فەرمانەکانی میری بکەن.

٢–نووسراو، چاپەمەنی، کاسێتی تۆمارکراو، یان هاوشێوەی، وێنەی وای لەلابێت یان بەدەستبێنێت، کە هاندان، بەچاك زانین، یان پروپاگەندە لەخۆ بگرێت بۆ ئەنجامدانی تاوانی تیرۆرکاری، بەمەبەستی دابەشکردنی، یان بلاوکردنەوەی.

٣–بە ئەنجامدانی تاوانێك لەو تاوانە توقێنەرانەی لەم یاسایەدا هاتوون ئاگاداربێت و دەزگا گشتیەکانی پیٚ ئاگادار نەکاتەوە کەسیش لە فەرمانی ئەم بڕگەیە بەدەر ناکرێت.

٤–بەئەنقەست، هەوالٚ، روونکردنەوە، یان پروپاگەندەیەکی تۆقێنەر بلاو بکاتەوە، هۆیەکانی راگەیاندنی بینراو، بیستراو، خوێندراو، یان ئەلەکترۆنی بەهەل وەربگرێت، یان بەکاریان بێنێت، لە ئەنتەرنێت بەیاناتی ئەوتۆ بلاوبکاتەوە کە راستەوخۆ بگاتە رادەی هاندان بۆ ئەنجامدانی تاوانی تیرۆرکاری وەها کە ئاسایشی گشتی بخاتە مەترسیەوەو ترس بخاتە نێو هاوولاتیان و هەڕەشە لە قەوارەی سیاسی هەرێم بکات.

٥–نەفامی و کەم زانی کەسێك بقۆزێتەوەو لە کاری تۆقاندن بەکاری بێنێت و بەهۆیەوە ئەوکارانە ئەنجام بدات.

ئەرشیفی رۆژنامەی وەقایعی کوردستان
www.mojkurdistan.com

٦-گزی لە نووسراوێکی فەرمی بکات، یان بەساختە نووسراوێك بۆ ئەنجامدەری ئـەو تاوانانـە دروست بکات بۆ ئەوەی کەسایەتیی بشارێتەوە یان بە ئەنقەست بیگۆڕێت، ئاسانکاری بـۆ هاتوچووی بکات، یان یارمەتی بدات لە کارەکانی، بەمەرجێك بزانێت مەبەست لـە گزیەکـە چیە.

مادەی پێنجەم:

أ-هەرکەسـێك دەسـتبکات بـە ئەنجامـدانی تاوانێـك لـەو تاوانانـەی لـەمادەی دووەمـی ئـەم یاسایەدا هاتوون، سزادەدرێت بەزیندانیی هەتاهەتایی.
ب-هەرکەسـێك دەسـتبکات بەئەنجامـدانی تاوانێـك لـەو تاوانانـەی لـەمادەی سـێیەمی ئـەم یاسایەدا هاتوون، سزا دەدرێت بەزیندانی کاتی.
ج-هەرکەسێك دەسـتبکات بـە ئەنجامـدانی تاوانێـك لـەو تاوانانـەی لـەمادەی چـوارەمی ئـەم یاسایەدا هاتوون، بەبەندکردنی توند سزا دەدرێت.

مادەی شەشەم:

نابیٚ ئەو کەسەی بەتاوانی تۆقێنەر تاوانبار دەکرێت، بەدەستەبەر بەربـدرێت لـە قۆناغـەکانی لێکۆڵینەوەدا هەتا حوکمێك یان بڕیارێکی یەکلاکەرەوە لە داواکەی دەرنەچێت.

مادەی حەفتەم:

فەرمانەکانی ماددەی (٤٧)ی یاسـای بنـەماکانی دادگـاییکردنی سـزایی ژمـارە (٢٣)ی سـاڵی (١٩٧١)ی هەموارکراوی کارا، بەسەر ئـەو کەسـە پیادەدەکرێـت کـە هـەواڵی ئـەو تاوانانـەی لـەم یاسایەدا هاتووە دەدات سەبارەت بەئاشـکرانەکردنی ناسـنامەکەی، کـاتیٚ هـەواڵی ڕوودانـی ئـەو تاوانانەی دەگەیەنێت و ناکرێتە شایەد.

مادەی هەشتەم:

أ-ئـەو کەسـەی، پـێش ڕوودانـی تـاوانی تیرۆرکـاری، پـێش ئاشـکرابوونی، یـان لـەکاتی پـلان بۆدانانی، دەزگا تایبەتمەندەکان پیٚ ئاگادار بکاتەوەو هەواڵ گەیاندنەکە ببێتە یاریـدەر بـۆ دەستگیرکردنی تاوانباران یان نەی هێلا کارەکە ئەنجام بدرێت، لە سزادان دەبووردرێت.
ب-دادگا بۆ هەیە خۆبەدەستەوەدانی تاوانبارو پێشکەشکردنی زیانرای وا، کـە تاوانەکـە دوای ڕوودانی ئاشکرا بکات، بەپاساوی یاسایی سزا سووککەر بژمێرێت.

مادەی نۆیەم:

لایەنی پەیوەندار بۆی هەیـە پاداشـتێکی چـاك جـاڕ بـدات بـۆ هـەر کەسـێك زیـانرای ڕاسـت و دروسـت پێشکەش بەلایـەنیٚ تایبەتمەنـد بکـات و ئاشـکراکردنی تـاوانی تیرۆرکـاری و ئەوانـەی دەستیان تێدابووە لیٚ بکەوێتەوە.

ئـــــــەرشیفی ڕۆژنامەی وەقایعی کـــــــــوردستان
www.mojkurdistan.com

مادەی دەیەم:

هەرکەسێك هاوکاری بکات وەك بکەر، بەشدار، یان هاندەر بۆ ئەنجامدانی ئەو تاوانە تیرۆرکاریانەی لەم یاسایەدا هاتوون، بەهەمان سزا، کە بۆ تاوانەکە دیارکراوە، سزادەدرێت.

مادەی یازدەم:

دەست بەسەر سامانی گوێزراوەو نەگوێزراوەی ئەو رێکخراو، پارت، دەستە، کۆمەڵ، یان ئەو کەسانەدا دادەگیرێت کە بەبڕیارێکی دادگا بەتاوانکاری تیرۆر دەردەچن.

مادەی دوازدەم:

تاوانی تیرۆر لە تاوانە ئابرووبەرەکاندا دەدژمێردرێت و دەبێ دادگا ئەم فەرمانە لەدەقی بڕیارەکەیدا بنووسێت.

مادەی سیازدەم:

ئەوەی بەپێی ئەم یاسایە تاوانبارە، مافی خۆیەتی رەفتارێکی یاسایی و دادپەروەرانەی لەگەڵدا بکرێت لەگشت قۆناغەکانی لێکۆڵینەوەدا، بەدابینکردنی پارێزەریشەوە بۆداکۆکی لێکردنی و، نابێ شێوازی ئازاردانی دەروونی و جەستەیی، یان رەفتاری نامرۆڤانەی لەگەڵدا بکرێت و، پشت نابەسترێت بەدانپێدانانی بەزۆر لێوەرگیراو، بەهەڕەشە، بەئازاردان، یان بەبڵێن و گەفوگوڕ، ئەگەر بەڵگەکە پشت راست نەکرا بەبەڵگەی دیکە، ئەگەر لە ئەنجامی بەکارهێنانی یەکێك لەو شێوازانەی باسیان لێوەکرا، زیانێکی بەرجەستەیی قەبەی لێکەوت، تاوانبار بۆی هەیە سکاڵا دژی لێکۆڵەرانی تۆمار بکات وەك کەسانی ئاسایی.

مادەی چواردەم:

ئەگەر ئەو کەسەی بەتاوانی تیرۆرکاری تاوانبارە بێتاوان دەرچوو، بۆی هەیە، داوای قەرەبۆی ئەو زیانە جەستەیی و ناجەستەییانە بکاتەوە کە لێی کەوتووە لەئەنجامی پێشێلکردنی ئەو مافە مرۆییانەی لەدەستوورو یاساکاندا هاتوون.

مادەی پازدەم:

حکومەتی هەرێمی کوردستان — عێراق دەستەبەری چاودێری خانەوادەی قوربانیانی کردەوە تیرۆرکاریەکان دەکات و قەرەبۆی زیانەکانیان دەکاتەوە.

مادەی شازدەم:

أ—بۆ هەر شتێکی لەم یاسایەدا نەهاتبێت، فەرمانەکانی یاسای سزاکانی عێراقی ژمارە (١١١)ی ساڵی (١٩٦٩) و یاسای بنەماکانی دادگاییکردنی سزایی ژمارە (٢٣)ی ساڵی (١٩٧١) پیادە دەکرێن.

ئەرشیفی رۆژنامەی وەقایعی کوردستان
www.mojkurdistan.com

ب–کار بەهیچ دەقێکی یاسایی، یان بڕیارێك ناکرێت کە لەگەڵ فەرمانەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆك بێت.

مادەی حەڤدەم:

کار بەم یاسایە دەکرێت بۆ ماوەی دوو ساڵ لە رۆژی بڵاوکردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمییەوە.

مادەی هەژدەم:

ئەم یاسایە لەرۆژی بڵاوکردنەوەی لەرۆژنامەی فەرمیەوە (وەقایعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێت.

مسعود بارزانی
سەرۆکی هەرێمی کوردستان – عێراق

هۆکارە خوازیاریەکانی ئەم یاسایە

تیرۆر بۆتە دیاردەیەکی ترسناکی جیهانی و ئامانجی ترس خستنە ناودڵی جەماوەرو تۆقاندنیەتی و تێکدانی باری گشتی و ئارامی کۆمەڵگە و ئازاردانی خەڵکە بۆ ئەوەی و ئازادیان بخاتە مەترسی و زیان بەژینگەو سامانی گشتی و تایبەتی بگەیەنێت. بۆیە، کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی هەوڵی داوەو هەوڵ دەدات چەند یاسایەك دابنێت بۆ بەگژداچوونەوەی ئەم دیاردە ترسناکەو داوا لە ئەندامانی دەکات بەدڵ هاوکار بن بۆ ئەوەی سنووورداری بکەن و چارەسەری هۆکارەکانی بکەن و لەبەر ئەوەی هەرێمی کوردستانیش تووشی مەترسی گشت جۆرەکانی ئەم تیرۆرە بۆتەوە و تووشی دەبێت و دەرەنجام زیانێکی زۆرو گەورەی لەگیانی هاووڵاتیانی هەرێم و سامانیان و دەسەڵاتە رەواکانی کەوتووە. بۆیە بە پێویست زانرا کە یاسایەکی تایبەت بە بەرەنگاربوونەوەی ئەم دیاردە ترسناکە دابندرێت لەگەڵ رەچاوکردنی ئەو پێوەرە نێودەوڵەتیانەی ماف و ئازادیەکانی تاکو کۆمەڵ دەستەبەر دەکات. بۆیە ئەم یاسایە داندرا.

ئــــــەرشیفی رۆژنامەی وەقایعی کــــــــوردستان
www.mojkurdistan.com